

Rudolf II.

Rudolf II. byl českým králem v letech 1576-1611.

CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ

V r. 1572 ve Francii na příkaz Kateřiny Medicejské proběhl masakr v podobě tzv. bartolomějské noci, která poskytla příležitost protestantům k otevřeným bojům proti katolíkům. V Čechách vládne dynastie Habsburků, toto období nazýváme předbělohorské. Na trůně vládne Rudolfův děd Ferdinand I. Ten se snaží o upevnění moci, čímž se dostává do střetu se stavy. Tento konflikt navíc podporuje Ferdinandovo katolické vyznání a evangelické v Čechách. R. 1556 pozval do Prahy jezuity, kteří se usadili na Starém městě pražském. Maxmilián II., syn Ferdinanda I. a Anny Jagellonské, chová k protestantům jisté sympatie, což se však nelíbí katolicky zaměřeným Habsburkům. Poskytuje tak českým evangelickým stavům naději. Ty se naplní, když Maxmilián vydá v r. 1575 Českou konfesi. Česká konfese spočívala v tom, že se představitelé hlavních nekatolických náboženských směrů dohodli na společném vyznání víry. Háček byl však, že Maxmilián konfesi potvrdil pouze ústně, k písemnému potvrzení došlo až r. 1609.

DĚTSTVÍ A MLÁDÍ

Rudolf se narodil 18. 7. 1552 v Hofburgu. Již podle astrologických výpočtů ho znamení lva osudově spojovalo s Prahou. Jeho rodiče byli Maxmilián II. a jeho žena a sestřenice Marie Španělská. Matka byla orientována protireformačně, vyznávala silné katolictví. Prababička z otcovy i matčiny strany se jmenovala Johana Šílená (Juana la Loca). V šesti letech otec Rudolfovi vybral učitele, profesora na Vídeňské univerzitě Jiřího Muschlera. Katolička Marie Španělská s volbou manžela nesouhlasila, podezřívala Muschlera z luterství. Proto se s pomocí obrátila na svého bratra, španělského krále Filipa II., aby se španělský dvůr ujal výchovy Rudolfa i jeho mladšího bratra Arnošta. Maxmilián zprvu nesouhlasil, ale pod vidinou možnosti dědictví španělské koruny na nátlak manželky kývnul. Jediný legitimní syn Filipa II. trpěl totiž duševním i tělesným postižením.

V letech 1564-1571 je Rudolf vychováván v Madridu, což značně poznamenalo jeho psychický stav. Roli hrálo to, že Filip II. nechal z neznámých důvodů uvěznit svého syna Dona Carlose, který ve vězení zemřel. Dále nařídil, aby vojáci vévody z Alby provedli jatka ve španělském Nizozemí.

Z Madridu se Rudolf domů vrací jako příkladný katolík, avšak události ve Španělsku způsobily jeho uzavřenost a odstup i vůči nejbližšímu okolí. Jako mladý se nezajímal o protireformaci, ani o státnické a vojenské záležitosti. Jeho vášeň spočívala v zájmu o umění a experimenty s esoterickými jevy.

ŽIVOT A VLÁDA

V r. 1572 se takřka bez vlastního přičinění stává uherským králem. V Čechách vládou stavovské nepokoje proti nástupu na český trůn, ať už kvůli náboženským zájmům evangelíků či požadavku, aby se Rudolf naučil česky. Přesto je v r. 1575 v katedrále sv. Víta korunován českým králem. Této události je přítomen i dvorní portrétista Giuseppe Arcimboldo. R. 1575 se Rudolf rovněž stává králem římským.

Po otci „zdedil“ turecké ohrožení vyvolávající negativní atmosféru v Uhrách, dále spory mezi katolíky a protestanty. Vyskytly se také značné problémy mezi rodinnými příslušníky kvůli úředním arcivévodstvím. Rudolf je vyřešil tak, že si část zemí ponechal a bratrům vyplácel roční důchod. Možná z důvodu velkého množství příbuzných a starostí s tím spojených choval odpor vůči manželství a rodině. Trpěl například stihomamem vůči bratru Matyášovi.

Trvale Rudolf přesídluje do Prahy v r. 1583. Stává se tak posledním císařem Svaté říše římské s královským dvorem v Praze. Praha už nyní byla největší metropolí monarchie, Rudolf II. z ní však učinil centrum kulturního života Evropy. Rudolfovi hlavní rádcí byli Wolfgang Rumpf a Pavel Sixtus Trautson, kteří stáli v čele sboru místodržících. Rudolf se z důvodů deprese a stihomamu stahoval stále více do ústraní, tudíž státnické záležitosti ponechával zejména na místodržících. Jeho stav se r. 1597 znatelně zhoršil, protože se k projevům deprese přidala pohlavní nemoc syfilis. Císař žil bujarým sexuálním životem a měl mnoho nelegitimních potomků, z nichž nejznámější je Julius Caesar d'Austria narozený r. 1585. Julia Caesara zplodil s milenkou Kateřinou Stradovou. Navzdory katolickému vyznání se neúčastnil protireformačních snah. V r. 1585 získal Řád Zlatého rouna.

Spory s Matyášem

R. 1593 Rudolf jmenoval svého bratra Matyáše místodržícím v Uhrách. Chtěl tak zamezit rozšiřování jeho mocenských ambic. Jenomže tahle snaha se obrátila proti němu samotnému. Matyáš byl v boji s Turky úspěšný a Rudolf toho začal zneužívat ve svůj prospěch, čímž v Matyášovi podpořil snahu odstranit ho z trůnu. Z důvodu nevyplacení žoldu vojákům se moravské stavy obrátily na stranu Matyáše a r. 1608 Matyáš táhnul na Prahu. Spory završil Libeňský mír (1608). Ten rozdělval sféry vlivu mezi Matyáše, který získal Moravu, Rakousy, Uhry, a Rudolfovi byly ponechány Čechy, Slezsko, Horní a Dolní Lužice.

Rudolfův majestát (1609)

Čeští stavové požadovali po císaři, aby uzákonil Českou konfesi a aby zrušil svatojakubský mandát, který byl uzákoněn za vlády Vladislava II. Jagellonského. Zaměřoval se proti Jednotě bratrské tak, že zakazoval fungování českobratrských sborů či schvaloval pálení knih. Bylo také potřeba prosadit augsburské vyznání víry, tj. vedle katolicismu a utrakvismu uznávání luteráni.

Rudolfův majestát byl dokument, který povoloval svobodu náboženského vyznání. Vznikl především zásluhou politika Václava Budovce z Budova a Petra Voka z Rožmberka. Proti majestátu se vymezil nejvyšší kancléř Království českého Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, Jiří Popel z Lobkovic, Jan Kavka z Říčan nebo Mikuláš Sarkander (bratr sv. Jana Sarkandera).

Této nastalé situaci se Rudolf musel bránit, a tak došlo k vpádu Pasovských (1611). Pomoci mu měl bratranec, pasovský biskup Leopold. Ten pod záminkou pomoci knížectví Jülich-Kleve shromáždil vojsko o počtu cca 10tis. mužů, jehož většinu tvořili protestanti, ale velitelé byli paradoxně katolíci. Jenomže se nepodařilo oblehnout Staré ani Nové město pražské a vojáci nedostali od císaře slíbený žold, takže docházelo k rabování veškerých objektů bez rozdílu náboženského vyznání.

Rudolfovi se tedy nepodařilo upevnit moc, v důsledku čehož se vzdal české koruny, a protože neměl legitimní potomky, na trůn nastoupil Matyáš. Rudolf umírá 20. 1. 1612 na Pražském hradě. Oficiálním důvodem byla uvedena vodnatelnost a dna, později se zjistilo, že trpěl zmíněnou syfilidou.

RUDOLFINSKÁ PRAHA

Rudolf na svém dvoře soustředil značné množství umělců, astronomů, astrologů, alchymistů, což pramenilo z jeho záliby v okultních vědách. Nutno uvést například Kunstkomoru, v níž se pokoušel nashromáždit nejrůznější kuriozity z celého světa. Jednu z nejcennějších položek tvořila pověstná Ďáblova bible, již r. 1594 zakoupil z broumovského kláštera. Obrazárna zahrnovala díla nejproslulejších umělců jako např. Tiziana, Veronese, Cranacha, Holbenovů nebo Dürera.

Mezi umělce patřily malíři, sochaři či rytci. Z malířů jmenujme např. Hanse von Aachena, Bartolomea Sprangera, Giuseppa Arcimbolda, Rolanda Saveryho. Nejvýznamnějším sochařem na Rudolfově dvoře byl Adrian de Vries a rytci jako Aegidius Sadeler či Philippe van der Bosch.

Alchymisté se snažili nalézt tzv. kámen mudrců, který byl považován za zdroj veškeré moudrosti, ale také elixír věčného mládí, nápoj lásky a mnohé další. Arbitrem elegance a ředitelem alchymistických dílen se stal Tadeáš Hájek z Hájku, který byl všestranně zaměřeným přírodovědcem. Vytvořil např. metodu, jak věštit z lidských vrásek, dále byl průkopníkem astromedicíny.

Jména Johna Dee a Edwarda Kelleyho nelze v souvislosti s rudolfínskou Prahou opomenout. Přišli z alžbětinské Anglie a Rudolf z nich učinil dvorní alchymisty. Sídlili na Malé Straně na Jánském vršku v domě U Osla v kolébce (dnes Muzeum alchymistů). Kelley tvořil médium, přes něhož Dee prováděl své okultní rituály (vyvolávání duchů apod.).

Mezi významné astronomy patřil Johannes Kepler a Tycho Brahe. Kepler v Praze pobyl dvanáct let a působil v domě U Francouzské koruny v Karlově ulici na Starém městě. Ve svém díle *Astronomia Nova* formuloval své první dva Keplerovy zákony. Jeho názor na uspořádání vesmíru byl geocentrický. Vytvořil pro Rudolfa II. a jeho bratra Matyáše horoskop, podle něhož Rudolfova hvězda klesala, zatímco Matyášova stoupala. To však musel před císařem tajit. Další ze zajímavostí ohledně Keplera je, že předpověděl smrt Albrechtovi z Valdštejna (1634). Druhým jmenovaným astronomem byl Tycho Brahe. Ten se usadil v Letohrádku královny Anny, laboratoř měl na Novém Světě. Oproti Keplerovi zastával heliocentrický názor. Je pohřben v Týnském chrámu.

Zajímavou perličkou je jméno Rabiho Löwa, kterého židé považovali za učitele moudrosti. K setkání Rabiho a Rudolfa se váže následující pověst: Rabi nechal oživit starozákonní postavy (Abrahama, Izáka, Jákoba atd.), což měl provést pomocí laterny magiky (kouzelné lampy). Při tomto rituálu měli být přítomní v absolutní tichosti, ale Rudolf II. se krátce zasmál. V té chvíli vše zmizelo, následoval otřes, při němž se začal řídit strop, a Rabi Löw tohle zastavil pomocí kouzelné formule.

ODKAZ

Bezesporu sem patří Rudolfova Kunstkomora, kterou rozkradla švédská vojska na konci třicetileté války (1648). Měli bychom si vzít příklad hlavně z jeho podpora umění, kultury a vědy. Rudolfínská Praha se promítla do děl Gustava Meyrinka, který se zajímal o okultní vědy. Zde zobrazoval nejdůležitější symboly této doby, např. zpopularizoval postavu golema, jehož měl uplácat z hlíny samotný Rabi Löw. Podle postavy Rudolfa byly natočeny filmy *Císařův pekař a Pekařův císař*, kde císaře ztvárnil Jan Werich (1951), dále pak *Svatby pana Voka* (Pavel Landovský) a *Pan Vok odchází* (Zdeněk Řehoř). Rudolfovo jméno je umístěno pod okny Národního muzea mezi dalšími 71 jmény české historie.